

REFLEKTOR

Az SZFE Doktori Iskola műhelykonferenciája

2024. május 22. szerda, 1088 Budapest, Vas utca 2/D. 115. terem

Program

9:00 Köszöntő: Balázs Géza egyetemi tanár, a Doktori Iskola vezetője

9:10 Koltai Lajos (a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth- és Balázs Béla-díjas operatőr, érdemes művész): Feljönni a víz alól (plenáris előadás)

9.45—10:00 Szünet

10.00—13.00 Művészetelméleti és filmtudományi előadások.

Szekcióvezetők: Káel Csaba egyetemi tanár, Kékesi Attila egyetemi tanár

10.00—10.20 Kocsányi András János (DLA, III. évf.): A bahtyini karneválemélet megjelenése mozgóképes szatírákban

10.20—10.40 Cserhalmi Sára (DLA, III. évf.): „Ki vannak zárva a választójogból a gonosztevők, az őrültekek és a nők”

10.40—11.00 Táborosi András (DLA, IV. évf.): Filmelemzések a Salome című kisjátékfilmhez

11.00—11.20 Török Katalin (PhD, I. évf.): A képi fordulat és a kognitív metafora összefüggései és megjelenése a Swarovski márka Welcome to Wonderlab című reklámfilmjében

11.20—11.40 Mózes Gergely (DLA, IV. évf.): Archív anyagok szerepváltozása a dokumentumfilmben

11.40—12.00 Csoma Sándor (DLA, I. évf.): Félreértési lehetőségek az interkulturális filmkészítésben

12.00—12.20 Paréjné Czoborczy Tamara (PhD, I. évf.): Filmipari vállalatok marketing tevékenysége

12.20—12.40 Molvay Norbert (DLA, I. évf.): Filmdialógus és jelentés

12.40—13.00 Vita, konzultáció

13.00—14.00 Ebédszünet

14:00—16:00 Művészetelméleti és színháztudományi előadások

Szekcióvezetők: Sepsi Enikő egyetemi tanár, Kiss B. Atilla egyetemi tanár, Hegedűs D. Géza egyetemi tanár

14.00—14.20 Szántó Száva (PhD, I. évf.): Művészet vagy gyógyítás? Alejandro Jodorowsky alkalmazott színházi gyakorlatai

14.20—14.40 Táborosi Margaréta (PhD, IV. évf.): Magyar színészképző egyetemek összevetése

14.40—15.00 Kaj Ádám János (PhD, I. évf.): Színházi innovációk a helyi turizmusfejlesztésben

15.00—15.20 Tölli Szofia (PhD, I. évf.): Viripajev a magyar színházban, szemiotikai megközelítés

15.20—15.40 Pintér-Németh Géza (DLA, I. évf.): Közösségi szöveg és a hang kapcsolata

15:40—16:00 Drahos Evelin (DLA, I. évf.): Kortárs magyar zeneszerzők színpadi művei

16.00 Fogadás, kötetlen beszélgetés

Kivonatok (az előadók betűrendjében):

Cserhalmi Sára (DLA film, III. évf.): *“Ki vannak zárva a választójogból a gonosztevők, az örültek és a nők” **

Az első világháború kitörése előtt, az 1800-as évek végétől kezdődően önszerveződésben kibontakozó női mozgalmak fő törekvése a választójog megszerzése volt. 1893-ban elsőként Új-Zélandon fogadták el azt a törvényt, mely lehetővé tette a nők számára a parlamenti választáson való részvétel jogát. Magyarországon csak hat évvel később hozták létre az első női szervezetet, a Nőtisztviselők Országos Egyesületét, ami jól mutatja, itthon mennyivel később kezdtek egyáltalán foglalkozni a témával. Előadásomban az 1920-as évek nőszervezeteinek törekvéseit és valódi célkitűzéseit szeretném értelmezni. Milyen változást szerettek volna elérni a társadalomban és mi volt a nők számára kitüntetetten fontos ebben a korszakban?

* Kulcsszavak: 1920-as évek, Társadalmi problémák az első világháború után, Szociális háló, Pacifizmus, Feminizmus, Szociális munka, Női szereprepertoár, Horthy-korszak

Csoma Sándor (DLA film, I. évf.): *Félreértési lehetőségek az interkulturális filmkészítésben **

Az alkotás befogadásának értelmezésbeli kulturális különbözőségére akkor eszméltem rá, amikor az első mozifilmemet, a Magasságok és mélységek-et, külföldi diákoknak tartott óráim keretén belül levetítettem. A hatás ugyanis nagyon különböző volt, mint amikor hazai közegben tartottam közönségtalálkozót. Rájöttem, ha nemzetközileg is elismert filmet szeretnék készíteni, nem szabad kizárólag a hazai ismeretekre, háttértudásra és kultúrára támaszkodnom. Ami ugyanis itthon működik, még nem jelenti azt, hogy külföldön is fog! A humoros, megrendítő, vagy más módon hangsúlyos dramaturgiai fordulatok esetében megfontolandó lehet az egyetemesebb kultúrára építeni, annak szűrőjén keresztül végiggondolni a film hatásmechanizmusát.

*Kulcsszavak: interkulturális kommunikáció, magasságok és mélységek, filmes hatásmechanizmus

Drahos Evelin (DLA színház, I. évf.): *Kortárs magyar zeneszerzők színpadi művei **

A kutatásom fókuszában kortárs magyar zeneszerzők színpadi művei, illetve saját zenei programom, a Kortárszenei dalműhely sorozat keretében elhangzó kortárs magyar dalok állnak. A kutatásom során a dalok tartalmi és stílusbeli jegyeinek vizsgálatán túl céltom egy olyan 70 perces előadás létrehozása, melyben különböző kortárs magyar dalok segítségével elmesélhetek egy színpadi történetet a zene nyelvén és eszközeivel. Minden elhangzó mű önálló egységet képvisel, és a produkcióban elhangzó következő daltól különbözik, más és más a zeneszerzőjük és a szövegírójuk, a zenei szerkezetük és a stílusuk is. Mégis, a színpadi cselekmény által sajátos, egyedi és közös dramaturgiai jelentéstartalmat kapnak. A produkció az abortusz érzékeny témáját járja körül: a fiatal lány megismerkedik a fiatal fiúval, akitől teherbe esik, ellenben a fiú nem akarja a gyermeket, így a lány egyedül marad és minden bizonnyal az abortusz mellett dönt. Vagy mégsem ez az egyetlen lehetősége?... Az experimentális előadásban apróbb kellékeket használok. Közreműködik Molnár Marcell zongoraművész, valamint Szives Márton ütőhangszeres művész.

* Kulcsszavak: Kortárs magyar zene, színpadi művek, szóló vokális zene

Kaj Ádám János (PhD, I. évf.): Színházi innovációk a helyi turizmusfejlesztésben *

A Babits Mihály Színház megalakulása óta több olyan művészeti projektet hozott létre, ami az Esztergomi Turisztikai Kft. által koordinált helyi turizmusfejlesztésbe is beépült. A színház és a városi cég 2022-ben kezdődő együttműködésének köszönhetően született meg a főtéri operett és musical gála és az Esztergomi Angyaljáték hagyománya, 2023-ban pedig az Élő történelem névre keresztelt szcenírozott városi séta, mely jelenleg az egyik legnépszerűbb vezetett program az Esztergomba látogató turistacsoportok körében. Az Élő történelem, a Babits Mihály Színház művészeinek közreműködésében, egy hagyományos városnézés keretei között eleveníti meg a 972-ben alapított település különböző történelmi korszakait és alakjait, ezzel is élményszerűvé (színházi értelemben jelen idejűvé) téve az idegenvezető által elbeszélte múltat. Az Élő történelem már a fejlesztés korai szakaszában magában hordozta a tartalom reteatralizálódásának lehetőségét, ami a szintén 2023-as Az első város (ősbemutató Esztergom alapításának 1050. évfordulójára) szabadtéri előadásban realizálódott.

*Kulcsszavak: színház, turizmus, történelem, Esztergom

Kocsányi András János (DLA film, III. évf.): A bahtyini karneválmélet megjelenése mozgóképes szatírákban *

Bahtyin megállapítása, hogy a szatíra gyakorlata mélyen a népi nevetéskultúrából, a népi eredetű, nem hivatalos ünnepekből gyökerezik. A mozgóképről szintén elmondhatjuk, hogy az eredete a vásári mutatóanyagokon keresztül éppen a népi nevetéskultúrához vezethető vissza. Előadásomban arra keresem a választ, hogy néhány szatirikusnak tekinthető, triviális filmalkotás – mint pl. Forman Tűz van, babám! -ja vagy Fellini Amarcord-ja – karneváli-vásári-össznépi jelenetei megőrizték-e az irodalmi szatírák koruk társadalmának rétegeit egyenlővé tevő, azokat kigúnyoló-felforgató és egyben felmagasztaló gyakorlatát?

* Kulcsszavak: karnevál, szatíra, népi nevetéskultúra, képi tagadás

Molvay Norbert (DLA film, I. évf.): Filmdialógus és jelentés *

A mindennapi életben beszélgetés közben egyfajta virágnyelvet használunk, a sorok közé és mögé rejtjük általában a szándékainkat, azaz beszélgetés közben egymás rejtvényeit fejtegetjük folyton-folyvást. A jól megírt filmdialógus is olyannak hangzik, mint a valódi párbeszéd, ugyanakkor dramaturgiai célokat is kell szolgálnia.

*Kulcsszavak: filmdialógus, implikátúra, szubtextus

Mózes Gergely (DLA film, IV. évf.): Archív anyagok szerepváltozása a dokumentumfilmben *

Az archív fotók és mozgóképek indexikus bizonyítékai az adott helyszín és karakter létezésének vagy éppen egy esemény bekövetkeztének, ám a dokumentumfilmen belül értelmezve, szinte mindig többletjelentéssel terhelődnek. A "talált" vizuális anyagok megjelenítésmódjainak változatos formáival élnek az alkotók, miközben a technikai lehetőségek is folyamatosan bővülnek, egyben a műfajhatárok is egyre jelképeesebbé válnak. Hol végződik a valóság, és hol kezdődik a fikció? Meddig tekinthető a hiteles megjelenítés eszközének az alapvetően a valóságot rögzítő álló - vagy mozgókép bármilyen szintű átdolgozása, módosítása a dokumentumfilmben? Előadásomban az archív anyagok önmagukban való értelmezésétől a performatív szerepváltozásig elemzem az egymástól eltérő alkotói koncepciókat.

* Kulcsszavak: archív, dokumentumfilm, performatív valóság, fikció

Paréjné Czoborczy Tamara (PhD, I. évf.): Filmipari vállalatok marketing tevékenysége *

A magyar egész estés játékfilmek előállítói nem fordítanak kellő figyelmet marketing megtervezésére és nem kezdenek el időben foglalkozni a marketingkommunikációval. Ennek egyik oka, hogy a pénzügyi kockázatviselés minimalizálásának elsődleges eszköze az állami támogatás és nem a megfelelő marketing támogatás. Dolgozatom és kutatásom célja, hogy a filmekhez szükséges források kisebb százalékban származzanak állami támogatásból. A dolgozomban a hipotézis ismertetése után a kutatásomat mutatom be, majd a filmipari piacot szemléltetem, a teljes piacpotenciál meghatározásával és a Porter öt erőter modelljével. A kutatási eredményeket összehasonlítom, majd a leszűrt megállapításokat a SWOT-analízissel összegzem. A vevők erős alkupozíciója és a forgalmazó magas költsége miatt a saját forgalmazásra teszek javaslatot. Bár a forgalmazáshoz szükséges költségek a vállalat számára is megjelennek, de jóval kisebb, mint egy ilyen szolgáltatás igénybevétele. A kutatásom során a következő megállapításokat találtam: a legnagyobb probléma a hosszú és középtávú tervezés hiánya az egész szakmában, amelynek változtatásával elérhetnék, hogy a magyar nézőket visszacsábítsák. A 8-12 film, amely évente készül, egységesen a Magyar Nemzeti Filmalap forgalmazza, egyedül ő olyan erős a piacon, hogy jó pozícióból tudjon tárgyalni vagy a szükséges beruházást elvégezze.

* Kulcsszavak: egész estés játékfilm, marketingtevékenység, filmfinanszírozás, filmipar

Szántó Száva (PhD, I. évf.): Művészet vagy gyógyítás? Alejandro Jodorowsky alkalmazott színházi gyakorlatai*

Előadásomban a kutatási témámat mutatom be, vagyis Alejandro Jodorowsky, chilei színházi alkotó és filmrendező színházban gyökerező, de terápiás vonásokat felmutató módszerét. Ennek az emberek problémáin alapuló, gondosan kidolgozott programnak a célja, hogy cselekvések vagy cselekvések sorozata által, megtörje a páciensek önmagukkal azonosított személyiségét (téves önképét), így lehetővé téve a valódi énjükkel (az öntudatukkal) való (újra)egyesülést. Módszerének gyakorlati alkalmazására számtalan példa van, mint például az az apja által bántalmazott férfi, aki felnőtt élete során többször kísérelt meg öngyilkosságot vagy az a negyvenhét éves férfi, aki a művész gyógyító technikájának segítségével hagyta abba a gyerekkora óta tartó dadogását. Jodorowsky azonban nemcsak az egyének szintjén gyakorolja módszerét. 2011-ben, Mexikóvárosban került sor az általa levezényelt Marcha de las Calaveras (Koponyák Menete) elnevezésű nemzetgyógyítási kísérletre.

* Kulcsszavak: alkalmazott színházi gyakorlatok, gyógyítás, terápia

Pintér-Németh Géza (DLA színház, I. évf.): Közösségi szöveg és a hang kapcsolata.*

Egy most zajló "hangfonalak" című Erasmus-program eredményeit szeretném bemutatni. A program rövid leírása: Kommunikációnk fontos része nem a köznapi beszédre épül, sokkal inkább a finomodó testi érzékekre, a hallásra, az adott térben való mozgásra, valamint a vokális képességeinkre, azaz a hangunk nem mindennapi használatára. A közösségben felfedezhető, összecsengő, mégis különféle hangokat fonalakként képzeljük el, amelyek szövetként változatos mintázatokat adnak ki. Miként inspirálhatják a környezeti hangok és a résztvevők vokális hangutazásai a tapintható fonalak pályáit, a színeket, mintákat és anyagot alakító kezeket? Kiindulópontunk lehet a fonóházak archaikus, szóbeli és kézműves hagyománya, ahol több generáció tagjai összegyűltek, hogy a munka mellett daloljanak és történeteket meséljenek egymásnak. Az anyagot megmunkáló kézművesség és a rezonanciaként hallható, tünékeny térbeli kompozíció kereszteződéseit hívhatjuk „a közös fonalat mozgató improvizációnak”.

* Kulcsszavak: Közösségi szöveg, hangadás, kollektív emlékezet

Táborosi András (DLA film, IV. évf.): *Filmelemzések a Salome című kisjátékfilmhez* *

A kisjátékfilm operatőreként a legnagyobb kihívást a történetet végig kísérő különböző fénykonstrukciók megalkotásai jelentették, amit előben, manuális eszközökkel, számítógépes (CGI) technika beavatkozása nélkül valósítottam meg. Ebből a szempontból az előkészítési folyamat részeként több filmet is elemeztem, amik közül kettőt szeretnék kiemelni, Panos Cosmatos: Mandy, és Clive Barker: Hellraiser című filmek. Ezek az általában kis- és közepes költségvetésből készülő filmek egy közös ponton találkoznak, mégpedig az alkotók tehetségét, lelkesedését, kreativitását tömörítő halmazban. A kevés pénz minden esetben arra ösztönzi a készítőket, hogy alternatív, formai megoldásokat találjanak a dramaturgia vizuális megjelenítésére, és én is ezt az utat választottam a kisfilm készítése közben. Ha kategóriába szeretnék sorolni, akkor a Salome egy pszichológiai horror-dráma, amelyben egy zárkózott amatőr színészlány egy transzcendens, úgynevezett lidérc találkozás hatására a filmben játszódó darabban átváltozik a romlott hercegnővé és ténylegesen levágja a társulatot kihasználó zsarnoki rendező fejét.

* Kulcsszavak: Salome, Panos Cosmatos: Mandy, Clive Barker: Hellraiser, fénykonstrukciók

Táborosi Margaréta (PhD, IV. évf.): *Magyar színészképző egyetemek összevetése* *

A magyar színészképző egyetemek intézményi felépítését, módszertanát vizsgálom. Négy képzési modell felállítására töreksem: a budapesti, a marosvásárhelyi és a kolozsvári színészképző egyetemek történetét, felépítését tanulmányozom és hasonlítom össze az Újvidéki Művészeti Akadémia képzésével. Az Újvidéki Művészeti Akadémiát nyelvhez kötöttsége definiálja. Nyelvvesztett közösség lévén ez a nyelvi definiálatlanság hoz egy speciális identitáskaraktert. A vajdasági inkább cselekvő színész, mint beszélő. Több gesztussal, erősebb fizikai jelenléttel él a színpadon, expresszívebb színészi eszközöket használ.

* Kulcsszavak: SZFE, UAT, UBBCLUJ, AUNS

Tölli Szofia (PhD, I. évf.): *Viripajev a magyar színházban, szemiotikai megközelítés**

Ivan Alekszandrovics Viripajev a kortárs orosz irodalom egyik kiemelkedő alkotója, az Oxigén Mozgalom alapítója, az Új Dráma mozgalom egyik vezéralakja. Előadásom során azt vizsgálom, mely magyarországi és külföldi magyar nyelvű teátrum állította színpadra drámáit, s ezek milyen sajátosságokkal bírnak. Elemzésem részét képezi a mise en scene vizsgálata a rendelkezésre álló előadásfelvételek alapján, elméleti keretet szolgálnak Erika Fischer-Lichte és Patrice Pavis színházzemiotikai megállapításai és alapfogalmai, valamint ezek (újra)értelmezései. A vizsgálat célja az, hogy következtetéseket fogalmazhassunk meg azzal kapcsolatban, milyen jellemzőket hordoznak magukon Viripajev drámáinak magyar nyelvű színrevitelei az adott kulturális rendszerben? Milyen jeltípusok, színházi elemek alkalmazása hangsúlyos?

* Kulcsszavak: színházzemiotika, előadáselemzés, orosz kortárs dráma, magyar nyelvű színjátszás, színháztudomány

Török Katalin (PhD, I. évf.): *A képi fordulat és a kognitív metafora összefüggései és megjelenése a Swarovski márka Welcome to Wonderlab című reklámfilmjében* *

Az előadás a Swarovski brand Welcome to Wonderlab című kampányának online filmjének elemzéséről szól, ahol Mitchell képi fordulat fogalmával és a kognitív metaforák segítségével elemzem a képkockákat. W. J. T. Mitchell A képi fordulat című írásában arra világít rá, hogyan befolyásolja és változtatja meg a modern technológia, különösen a képi megjelenítés és a média az emberek életét és gondolkodásmódját. Az előadás bemutatja azokat a változásokat, amelyeket a digitális kor hozott a vizuális kultúrába és azt, miképpen alakítja át a valóság értelmezését. Hangsúlyozom az élményszerzés új formáit, az identitás és a kommunikáció alakulását a digitális képek és különböző médiafelületek által közvetítve. Kitérek a marketingkommunikáció message fogalmára és arra, miképpen valósul meg a reklámfilmben az ígéret, ahogy valóra váltják a fogyasztók álmait, vagy legalább – akár pár perc erejéig – közelebb juttatják őket hozzájuk.

* Kulcsszavak: képi fordulat, kognitív metafora, reklám, brand